

ЕКОНОМІКА НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ

УДК 316.4

JEL M14, L29

DOI: 10.31471/2409-0948-2023-1(27)-27-41

Полянська Алла Степанівна
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту та адміністрування
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
76019, Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15
E-mail: alla.polianska@nung.edu.ua
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-5169-1866>

Боднар Галина Федорівна
кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та адміністрування
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
76019, Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15
E-mail: g.bodnar@avangardco.ua

Мартинець Володимир Богданович
аспірант кафедри менеджменту та адміністрування
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
76019, Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15
e-mail: reg@nung.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5659-490X>

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА: ЗВ'ЯЗОК ТА РЕАЛІЗАЦІЯ НА ПРИКЛАДІ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. Розглянуто зв'язок соціальної відповідальності та соціальної безпеки, а також особливості їх реалізації у діяльності енергетичних підприємств. Охарактеризовано складові формування соціально відповідального середовища та заходи, що дозволяють досягнути належного рівня соціальної безпеки на підприємстві. Визначено, що соціальна відповідальність створює передумови для глибшого розуміння та кращого усвідомлення участі кожного працівника у досягненні покладених завдань. Серед них є такі, що відповідають соціальній безпеці, суть якої полягає у створенні безпечних умов життя, добробуту, умов праці та професійного зростання, що у підсумку сприятиме безпеці підприємства. Розглянуто приклади розроблення політики соціально відповідального бізнесу на прикладі діяльності енергетичних підприємств. Зроблено висновок про те, що формування соціально відповідального бізнесу є передумовою для досягнення належного рівня соціальної безпеки. Узагальнено, що реалізація завдань соціальної безпеки лежить у площині розроблення стратегічних пріоритетів розвитку підприємств та пов'язана із ESG чинниками стратегічних змін (навколишнє середовище, суспільство, корпоративне управління). Досягнення взаємодії та у підсумку результатів гармонізації ESG складових розвитку у питаннях соціальної відповідальності та безпеки у енергетичній сфері – це робота не одного підприємства, а спільні зусилля усіх зацікавлених у діяльності підприємства стейкхолдерів. Такий підхід звертає увагу на таку організаційну форму

стратегічної взаємодії як державно-приватне партнерство. Особливо актуальним є такий зв'язок для енергетичних підприємств, враховуючи те, що держава виступає співвласником активів стратегічно важливих енергетичних підприємств. Узагальнено, що спільна діяльність, спрямована на об'єднання зусиль усіх учасників створення належного рівня соціальної безпеки, з одного боку, має на меті досягнення відповідного рівня відповідальності за виконувану роботу, задоволення потреби в енергетичних ресурсах різних груп споживачів, контрольований вплив на навколишнє середовище тощо, а з іншого – дотримання умов, які забезпечують збалансованість їх діяльності, що досягається відповідальним створенням умов для досягнення цілей гармонізованого ESG розвитку та розробленням заходів щодо підтримки належного рівня соціальної безпеки, зокрема за рахунок відповідального ставлення до виконуваних завдань.

Ключові слова: соціальна відповідальність, соціальна безпека, енергетика, взаємодія, гармонізація, економічні інтереси, стратегія, державно-приватне партнерство

Polyanska Alla

**Doctor of Economics, professor,
head of the department of management and administration
76019, Ivano-Frankivsk, st. Karpatska, 15
e-mail: alla.polianska@nung.edu.ua
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-5169-1866>**

Bodnar Galyna

**Assosiated professor of the department of management and administration
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas 76019, Ivano-Frankivsk,
76019, Ivano-Frankivsk, st. Karpatska, 15
e-mail: g.bodnar@avangardco.ua**

Marty nec Volodymyr

**PhD student of department of management and administration
76019, Ivano-Frankivsk, st. Karpatska, 15
e-mail: reg@nung.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5659-490X>**

SOCIAL RESPONSIBILITY AND SOCIAL SECURITY: CONNECTION AND IMPLEMENTATION ON THE EXAMPLE OF ENERGY ENTERPRISES

Abstract. The relationship between social responsibility and social security, as well as the peculiarities of their implementation in the activities of energy enterprises, are considered. The components of the formation of a socially responsible environment and the measures that allow to achieve the appropriate level of social security at the enterprise are characterized. It was determined that social responsibility creates prerequisites for a deeper understanding and better awareness of the participation of each employee in achieving the assigned tasks. Among them are those that correspond to social security, the essence of which is to create safe living conditions, well-being, working conditions and professional growth, which will ultimately contribute to the safety of the enterprise. Examples of socially responsible business policy development based on the example of energy enterprises are considered. It was concluded that the formation of a socially responsible business is a prerequisite for achieving an adequate level of social security. Implementation of social security tasks lies in the plane of development of strategic priorities of enterprise development and relates to ESG factors of strategic changes (environment, society, corporate governance). Achieving interaction and, as a result, harmonization of ESG components of development in matters of social responsibility and safety

in the energy sector is not the work of one company, but the joint efforts of all stakeholders interested in the company's activities. This approach draws attention to such an organizational form of strategic interaction as public-private partnership. Such a connection is especially relevant for the energy industry because the state is a co-owner of the assets of strategically important energy enterprises. It is summarized that the joint activity is aimed at combining the efforts of all participants to create an appropriate level of social security, on the one hand, it aims to achieve an appropriate level of responsibility for the work performed, meeting the need for energy resources of various groups of consumers, controlled impact on the environment, etc. and on the other hand, compliance with the conditions that ensure the balance of their activities, which is achieved by responsible creation of conditions for achieving the goals of harmonized ESG development and the development of measures to maintain an appropriate level of social security, in particular due to a responsible attitude to the tasks performed.

Keywords: social responsibility, social security, energy, interaction, harmonization, economic interests, strategy, public-private partnership

Актуальність теми. Сучасний розвиток висуває пріоритети гармонізації економічних, соціальних та екологічних питань, що можливо шляхом реалізації засад духовного, культурного розвитку, професійного зростання окремої особи та суспільства в цілому, розвитку соціальної та творчої активності населення тощо. Такий підхід до подальшого розвитку суспільства відповідає принципу соціальної відповідальності, який набув значного поширення з часу підписання Меморандуму про соціальну відповідальність бізнесу в Україні 16 грудня 2005 року [1]. Проте, на сьогодні бути соціально-відповідальним бізнесом означає не тільки відповідати за рішення, орієнтовані на добробут, екологічні питання, підтримання здоров'я, але і на створення безпечних умов життя і діяльності та врахування потенційних ризиків у соціальній сфері. Можемо стверджувати, що соціальна відповідальність трансформується у соціальну безпеку – поняття, яке охоплює різні аспекти гарантування благополуччя та безпеки суспільства та його членів. Вона стосується заходів, що забезпечують захист людей від різних соціальних ризиків і загроз, зокрема у сферах економіки, зайнятості, охорони здоров'я, соціального захисту та кримінальної безпеки. В умовах війни обидва поняття набувають особливого значення та потребують глибшого дослідження.

Аналіз публікацій з досліджуваної проблематики. Питання соціальної відповідальності досліджуються у працях таких науковців як А. Колот [2], О. Гончаренко [3], Д. Тимошенко [4], які вивчають передумови, основи та значення соціальної відповідальності, зокрема в контексті корпоративного управління. О. Кологойда, І. Лукач, В. Поєдинок [5] розглядають корпоративну соціальну відповідальність як нову форму діалогу бізнесу, суспільства та держави та досліджують можливості законодавчого забезпечення корпоративної соціальної відповідальності в Україні щодо виконання Угоди про асоціацію 2014 року між Європейським Союзом та його державами-членами, з одного боку, та Україною, з іншого боку.

Зарубіжні науковці також приділяють увагу питанню корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) в Україні, зокрема в умовах війни [6]. За результатами проведених досліджень зроблено оцінку КСВ у зонах війни в Росії та Україні та з'ясовано, як КСВ може бути використана міжнародними організаціями в контексті російсько-української війни. Результати дослідження показали, що КСВ також можна застосувати в зонах війни, і що понад 50 транснаціональних компаній провели різні роботи з корпоративної соціальної відповідальності на підтримку України, водночас бойкотуючи Росію, намагаючись відмовити останню від її нападу на першу. Дослідження також показали, що за належного управління організації можуть використовувати КСВ, щоб пом'якшити вплив війни на зацікавлених сторін. У результаті дослідники рекомендували організаціям, особливо багатонаціональним організаціям, навчати своїх співробітників заходам ефективної КСВ під час війни, оскільки такі заходи часто відрізняються від

мирних часів. Корпоративну соціальну відповідальність (КСВ) широко досліджували в Західній Європі і певною мірою в Центральній та Східній Європі. Однак емпіричні дослідження в колишньому СРСР були обмеженими, відтак дослідники спрямували свою увагу на усунення цього недоліку, представляючи результати дослідження рушійних сил КСВ в Україні [7].

Важливість питання соціальної безпеки у житті кожної людини зумовили значну увагу до даного питання з боку провідних науковців та практикуючих експертів в умовах сьогодення. Проблематика дослідження соціальної безпеки розглядається у працях Г. Назарової [8, 9], О. Дзьоби, І. Кінаш [10], В. Куценко, Г. Євтушенко [11], О. Гаращук [12] та інших. Соціальну безпеку пов'язують із багаторівневою системою, яка перебуває під впливом соціально-економічної нестабільності, зростання соціальної напруженості в українському суспільстві, що свідчить про низький рівень забезпечення соціальної безпеки у суспільстві, причому на всіх її рівнях. На думку науковців це вимагає посилення державного регулювання у питаннях економічної та соціальної сфер діяльності, оптимізації державного управлінського апарату, розроблення науково обґрунтованої стратегії соціально-економічного розвитку [13]. На думку Н. Крауса система соціальної безпеки на сучасному етапі розвитку не є цілісною, організованою, керованою, здатною пристосовуватися до змін зовнішнього середовища [14, с. 191]. Досягнення соціальної безпеки підприємства, на думку дослідників можливе за рахунок досягнення відповідного рівня особистісного і колективного потенціалу і якості соціальних відносин, які визначаються рівнем довіри і солідарності в колективі. Звідси важливою складовою механізму соціальної безпеки розглядають сукупність соціальних інтересів підприємства і працівників, реалізації яких можуть протидіяти або заважати загрози [15]. О. Поплавська досліджує соціальну безпеку з використанням маркерів та індикаторів соціальної безпеки за групами: ринок праці, матеріальне благополуччя, якість соціально-трудова відносин, виокремлює екологічну компоненту, як складову безпеки людини [16].

Постановка завдання. Можемо підсумувати, що соціальна відповідальність має на меті формування політики ставлення до таких питань як відносини в організації, ставлення до роботи і її результатів, вплив на навколишнє середовище, взаємодія з стейкхолдерами, розроблення та дотримання нормативних актів для вирішення правових питань управління організацією. Разом з тим, виділимо, що питання, які лежать в основі формування політики соціальної безпеки базуються на сукупності заходів та інструментів, що формують безпечно для людей середовище в усіх аспектах життєдіяльності, зокрема за рахунок розуміння та відповідального ставлення до ключових питань, що гарантують безпеку. Суспільство, організація, колектив може гарантувати безпеку у тому випадку, коли є відповідальною за сферу, на яку поширюються гарантії безпеки. Таким чином, соціальна відповідальність та соціальна безпека – це питання, які знаходяться у взаємозв'язку, проте зміст даного зв'язку та його роль потребують глибшого дослідження.

Метою статті є дослідження змісту та ролі взаємодії соціальної відповідальності та соціальної безпеки на прикладі енергетичних підприємств. Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких завдань: розглянути зміст соціальної відповідальності та соціальної безпеки та визначити зв'язок між даними категоріями; дослідити реалізацію політик соціальної відповідальності та соціальної безпеки на прикладі діяльності енергетичних компаній України; запропонувати шляхи реалізації взаємодії соціальної відповідальності та соціальної безпеки через сучасні стратегічні імперативи розвитку енергетичних компаній.

Основна частина. Розглядаючи питання соціальної відповідальності звернемо увагу та те, як суспільство розуміє та реалізує концепцію соціальної відповідальності. Зокрема, Центром соціальних експертиз Інституту соціології НАН України та благодійним фондом «Інтелектуальна перспектива» було проведено соціологічного опитування серед 811 підприємств різних розмірів, форм власності та сфер діяльності. За результатами опитування було з'ясовано, що 60 % респондентів ставляться позитивно до реалізації

соціальних проектів та вважають їх корисними для суспільства в цілому; 25 % опитаних зайняла нейтральну позицію; 5 % респондентів продемонстрували негативне ставлення та оцінили таку діяльність як «марну витрату часу та ресурсів». Пріоритетними сферами реалізації соціальних проектів визначено: надання допомоги дітям інвалідам – 69 %; допомоги інвалідам, людям похилого віку, знедоленим – 60 %; охорона здоров'я – 58 %; освіта – 50 %; екологія – 39 %; наука – 30 %; культура та мистецтво – 22 % [17].

Отже, результати опитування демонструють позитивне ставлення господарюючих суб'єктів до соціальної відповідальності, проте значна частка вітчизняних підприємств відкрито не заявляють про свої ініціативи та діяльність у сфері соціальної відповідальності. До передумов такої ситуації відносять такі чинники: по-перше, недостатня довіра до бізнесу та підприємницької ініціативи; по-друге, реалізація заходів у соціальній сфері може асоціюватись із зловживаннями та нецільовим використанням фінансів. Звідси, динаміка та масштаби соціальної активності можуть суттєво зрости, якщо держава буде створювати умови для її заохочення та стимулювання шляхом формування сприятливого соціально безпечного середовища для діяльності підприємств, зокрема із залученням інститутів громадянського суспільства, а саме, ЗМІ, громадських та благодійних організацій, наукових установ, бізнес-асоціацій тощо. У зарубіжній практиці соціальна відповідальність є добровільною діяльністю компаній різних форма власності, спрямованою на: дотримання високих стандартів та якості роботи з мінімізацію шкідливого впливу на навколишнє середовище; подолання економічних та соціальних диспропорцій; досягнення довірливих взаємовідносин між бізнесом, суспільством і державою; формування конкурентоспроможного іміджу бізнесу та відповідно досягнення прибутковості у довгостроковому періоді. Соціальна відповідальність в організації передбачає врахування і відповідальне ставлення до впливу діяльності організації на суспільство та навколишнє середовище на основі дотримання таких принципів соціальної відповідальності:

- економічна стійкість: організація та її працівники повинні розуміти свої економічні обов'язки і створювати стабільну і прибуткову діяльність, щоб забезпечити довгострокове функціонування, дотримуючись етичних норм та положень законодавства;
- соціальне благо: організація має враховувати і задовольняти потреби своїх співробітників, клієнтів, постачальників та інших зацікавлених сторін шляхом створення гідних умов праці, рівних можливостей, забезпечення безпеки і здоров'я працівників, сприяння розвитку співробітників та сприяння розвитку місцевих спільнот;
- екологічна стійкість: організація повинна здійснювати свою діяльність з урахуванням природних ресурсів і екологічних обмежень, що включає зменшення викидів та забруднення, використання енергоефективних технологій, промоцію відновлюваних джерел енергії та збереження природних ресурсів;
- етичність і доброчесність: організація повинна діяти відповідно до високих стандартів етики та професіоналізму на засадах чесної комунікації зі споживачами та зацікавленими сторонами, дотримання законодавства, відмову від корупції та підкупу, а також встановлення взаємовигідних відносин з партнерами;
- залучення зацікавлених сторін: організація має бути відкритою до думок, запитів та потреб своїх зацікавлених сторін та практикувати діалог з співробітниками, клієнтами, постачальниками, громадськими організаціями та іншими зацікавленими сторонами для врахування їхніх інтересів і потреб у прийнятті рішень;
- інновації і сталість: організація повинна працювати над розробкою та впровадженням інноваційних рішень, що сприяють сталому розвитку, використовуючи нові методи виробництва, продукти, що мають менший вплив на навколишнє середовище, та інші рішення, спрямовані на збереження ресурсів та зменшення негативного впливу на природу.

Слід зазначити, що вказані принципи не є вичерпним списком, але вони надають загальний орієнтир для організацій, які бажають стати соціально відповідальними.

Конкретні заходи і стратегії будуть залежати від типу бізнесу, галузі діяльності та контексту, в якому працює підприємство.

Підсумовуючи викладене вище та результати досліджень, з якими познайомились, зазначимо, що включення соціальної відповідальності у принципи ведення бізнесу надає низку переваг для вітчизняних підприємств не тільки з точки зору збільшення обсягів продажів та посилення конкурентних позицій, але і створення передумов для безпечного середовища досягнення стратегічних цілей.

Досліджуючи зв'язок між соціальною відповідальністю та соціальною безпекою, розглядаємо соціальну безпеку на рівні підприємства як такий його стан, який враховує основні сфери виробництва, охорони внутрішнього порядку та навколишнього середовища, системи безпеки, культури, відповідальності, при якому забезпечується належний рівень соціальних умов та соціальних благ – матеріальних, санітарно-епідеміологічних, екологічних, психологічних тощо, які впливають на якість роботи і життя людей. Узагальнення результатів досліджень та практик у питанні соціальної безпеки на рівні організації дозволили виділити такі її елементи: економічна безпека: забезпечення стабільності та розвитку підприємства, запобігання соціальним кризам, звільненню працівників та зниженню їх рівня життя; зайнятість та працевлаштування: забезпечення можливості працювати за фахом та отримувати гідний дохід, дотримання належних умов праці, попередження дискримінації на робочому місці; охорона здоров'я: забезпечення доступності та якості медичних послуг, соціального захисту у випадку хвороби, а також превентивних заходів для збереження здоров'я; соціальний захист: забезпечення допомоги та підтримки уразливих груп населення, таких як пенсіонери, інваліди, матері, що опікуються малолітніми дітьми тощо, через систему соціальних пілг, допомоги у забезпеченні житла, пенсій та інших видів соціальної допомоги; адміністративна та кримінальна безпека: забезпечення законності, правопорядку та безпеки працівників від злочинної діяльності, зокрема шляхом забезпечення роботи охоронних органів.

Отже, слід зазначити, що соціальна відповідальність та соціальна безпека пов'язані між собою, а саме, соціальна відповідальність є свого роду гарантом соціальної безпеки загалом і особистої безпеки людини зокрема, засобом підтримання і зміцнення соціальної злагоди, цілісності та узгодженості. Без формування політики соціальної відповідальності підприємствам важко реалізувати засади соціальної безпеки. Відповідальність забезпечує усвідомлення ролі та важливості кожного працівника і керівника у забезпеченні соціальної безпеки та формує чітко визначені завдання, необхідні для досягнення належного рівня соціальної безпеки. Зазначимо, що індикатором системи соціальної безпеки є фінансово-економічний стан підприємства. Наявність прибутку підприємства дозволяє розподіляти кошти на заходи, які у підсумку складають його соціальну безпеку. Попри те, що існують суперечності, які можуть виникати між економічними інтересами та необхідністю реалізації принципу соціальної відповідальності на підприємств, поширення практики соціально-відповідального бізнесу пов'язане із гармонізацією заходів СВ із економічними інтересами підприємства. Як правило, економічні інтереси пов'язані з отримання прибутку, а СВ вимагає затрат на проведення відповідних заходів. Відтак відповідність між даними категоріями досягається за рахунок: усвідомлення важливості СВ для підприємства у різних аспектах його діяльності; проведення належної економічної оцінки проведених заходів та їх відповідності цілям і завданням діяльності підприємства; розроблення заходів поширення СВ з обґрунтуванням різних видів ефективності їх імплементації [18]. Свідченням залежності фінансово-економічного стану підприємства та його соціальною активністю є те, що вітчизняні підприємства, які під час війни досягнули фінансових результатів (табл. 1) [19] значний внесок зробили у реалізацію соціальної безпеки як їх працівників, так і інших соціальних груп суспільства. Зазначимо, що сумарно 100 найбільших компаній за 2022 рік отримали 3 189 млрд грн доходу. Середній показник – 31,9 млрд грн (від 9,8 млрд до 169,9 млрд грн) [20]. Як бачимо із табл. 1 у

списку підприємств, які досліджувались, переважають енергетичні компанії з часткою державної власності, зокрема: Група «Нафтогаз України», газопостачальна компанія «Нафтогаз трейдинг», «Укргазвидобування», газопостачальна компанія «Нафтогаз України», «Оператор газотранспортної системи України», «Енергоатом», «Укренерго» тощо.

Аналізуючи діяльність окремих, зазначених у табл. 1 компаній узагальнемо, що на сьогодні діяльність соціально-відповідальних компаній зосереджується на різноманітних напрямках відповідно до вимог та практик світового ринку і національної економіки. Зокрема, НЕК «Укренерго» реалізує політику соціальної відповідальності через дотримання високих стандартів операційної та виробничої діяльності, соціальних стандартів та якості роботи з персоналом, мінімізацію впливу на навколишнє середовище, - аспекти діяльності компанії, що регулюються міжнародними стандартами серії ISO 9001, ISO 14001 та 45001, які Укренерго щороку підтверджує через такі соціально-орієнтовані напрями діяльності: дотримання належних умов праці, волонтерство, безпека праці, управління відходами, прозорість компанії [21].

Таблиця 1

Перелік українських енергетичних компаній за величиною доходу у 2022 році

Позиція у рейтингу	Назва	Дохід, млрд грн	Діяльність, галузь
1	АТ "НАК "Нафтогаз України"	169,9	Діяльність хед-офісів
3	ТОВ "Д.Трейдінг"	144,2	Електроенергетика
4	ДП "НАЕК "Енергоатом"	134,2	Виробництво електроенергії
4	ДП "НАЕК "Енергоатом"	134,2	Виробництво електроенергії
5	ТОВ "Газопостачальна компанія "Нафтогаз трейдинг"	132	Торгівля газом
6	АТ "Укргазвидобування"	86,4	Добування газу
7	ПрАТ "НЕК "Укренерго"	82,3	Передача електроенергії
13	ТОВ "Газопостачальна компанія "Нафтогаз України"	58,1	Торгівля газом
16	ПрАТ «МХП»	46,7	Оптова торгівля м'ясом
17	ТОВ "Оператор газотранспортної системи України"	46	Трубопровідний транспорт
20	ПрАТ "ДТЕК Павлоградвугілля"	44,2	Добування вугілля
22	ПрАТ "Шахтоуправління "Покровське"	38,5	Добування вугілля
26	ПрАТ "Укргідроенерго"	37,2	Виробництво електроенергії
28	АТ «ДТЕК Західенерго»	36,7	Виробництво електроенергії
94	ПАТ "Центренерго"	10,4	Виробництво електроенергії

Попри те, що підприємства групи «Нафтогаз Нафтогаз» у 2022 році отримали чистий збиток у розмірі -59,2 млрд. грн., політика компанії спрямована на забезпечення гідних й безпечних умов праці для співробітників, а також підвищення якості життя на територіях діяльності підприємств групи через сприяння стійкому соціально-економічному розвитку місцевих громад шляхом захисту довкілля та клімату, соціального партнерства, врядування, охорони праці, енергоефективності [22] тощо.

Реалізуючи політику соціальної відповідальності група ДТЕК прагне побудувати довірчі та партнерські відносини зі співробітниками підприємств і місцевими громадами в

містах і населених пунктах присутності бізнесу компанії та забезпечити гідні й безпечні умови праці для співробітників, а також сприяти стійкому соціально-економічному розвитку місцевих громад [23].

Таким чином, представлена інформація про приклади соціальної відповідальності енергетичних компаній засвідчують, що вони демонструють своє відповідальне ставлення до виділених складових. І це вони роблять в тому числі для того, щоб звернути на себе увагу суспільству та споживачам та гарантувати безпечні умови співпраці із ними у межах задекларованих положень соціальної відповідальності.

Дослідження стану війни показують, що 89,7 % українського бізнесу допомагають перемогти Україні. На рис. 1 представлено напрями допомоги бізнесу в умовах війни.

Рисунок 1. Напрями допомоги українського бізнесу в умовах війни [24]

Як можемо узагальнити з рис. 1, більше половини вітчизняних підприємств підтримують ЗСУ та працівників в умовах війни. Це є свідченням реалізації політики соціальної відповідальності, яка створює передумови для соціальної безпеки шляхом формування сприятливого середовища та умов діяльності, підтримання соціально-економічного рівня розвитку та соціальних гарантій тощо. Положення політики соціально відповідального та безпечного бізнесу, зазвичай, впливають із стратегічного бачення організації, її довгострокових цілей та вимагають узгодження із вибраною нею траєкторією розвитку. Сьогодні, зокрема від енергетичних компаній очікуються формування стратегічного бачення в галузі ESG (environmental, social, governance) та реалізація проєктів у галузі захисту навколишнього середовища, запобігання кліматичним змінам, зниження вуглецевого сліду продукції, безаварійної роботи, дотримання принципів корпоративного управління та прав людини. Зазначимо, що на кінець 2020 року 1600+ глобальних компаній взяли на себе зобов'язання щодо вуглецевої нейтральності (net-zero) і близько 15 000 компаній приєдналися до Глобального договору ООН (UN Global Compact), підтверджуючи свою відданість цілям сталого розвитку. Важливе місце належить соціальній складовій діяльності підприємств, від якої значною мірою залежить соціальна стабільність. Крім того, відсутність соціального розвитку, включаючи бідність, нерівність і слабе верховенство права, може перешкоджати діловим операціям і економічному зростанню. Водночас дії щодо досягнення соціальної стабільності можуть відкрити нові ринки, допомогти утримати та залучити ділових партнерів або стати джерелом інновацій для нових продуктів чи ліній послуг. Внутрішній моральний дух і залученість співробітників можуть підвищитися, тоді як продуктивність, управління ризиками та конфлікт між компанією та спільнотою покращаться [25]. Дослідження показують, що сталий розвиток має пряму кореляцію з ефективністю бізнесу. З 2015 року вийшло понад 1000 досліджень, які підтверджують вплив не лише на динаміку зростання акцій, а й на показники зниження витрат, зростання

продуктивності, збільшення повернення на інвестиції, зниження плинності тощо [26]. Проте експерти зазначають, що в Україні ESG практиками стурбовані головним чином ті галузі, які вже зараз відчують тиск глобальних викликів, зокрема галузі у сфері видобування та переробки сировини, металургія, енергетика тощо. Не усі підприємства розуміють зміст ESG практики та те, що вона означає на практиці. Окрім того, зосереджуючись тільки на екологічних, економічних, технологічних питаннях не завжди враховують соціальну складову, яка є похідною від зазначених чинників, та, на нашу думку є визначальним драйвером їх імплементації на практиці. Безумовно, слід враховувати, що в умовах війни операційні питання переважають над стратегічними. Проте передвоєнний досвід засвідчує причини, через які соціальна відповідальність та соціальна безпека не реалізуються у повній мірі, зокрема: брак капіталу; дохід, що не дозволяє інвестувати у сталий розвиток; обмеженість локальним ринком, задоволення локального попиту та не приділення достатньої уваги експорту, особливо до Євросоюзу; обмеженість знань про вуглеводневий слід, кліматичні ризики та ризики, пов'язані з довкіллям. Таким чином, питання соціальної відповідальності та соціальної безпеки не тільки пов'язані між собою, вони також інтегровані у концепцію сталого розвитку та передбачають врахування його положень для вирішення питань соціальної безпеки. Це передбачає вдосконалення корпоративного управління, перегляд стратегії та вплетення ESG метрик у структуру довгострокових пріоритетів, розбудову процесів та організаційний редизайн, впровадження показників сталого розвитку в систему винагороди, зміну корпоративної культури для стимулювання правильної поведінки та рішень та інших обов'язкових вправ. Дослідження, які проводились у напрямі виявлення взаємозв'язку між інтегральним індексом ESG та фінансовими показниками підприємства показали результат, за яким можна зробити висновок, що чим вищою є рентабельність активів, тим активніше підприємства спрямовують інвестиції у розвиток ESG ініціативи. Отримані результати мають практичну спрямованість, їх можуть використовувати власники, топ-менеджери підприємств та інвестори для формування бізнес-стратегії та прийняття інвестиційних рішень [27].

Отже, обґрунтування засад та напрямів взаємодії соціальної відповідальності та соціальної безпеки лежить в площині стратегічного планування та окреслення перспективного бачення компанії із урахуванням викликів, проблем та можливостей. На нашу думку, досліджуючи зазначені питання слід звернути увагу на реалізацію такої організаційно-правової форми господарювання як державно-приватне партнерство (ДПП). Зокрема, пошук і визначення організаційних форм, управлінських технологій та інструментів для управління діяльністю суб'єктів господарювання у вітчизняній енергетиці, дозволив прийти до висновку, що вона однією з найбільш придатних форм, що дозволяє вдосконалити і гармонізувати співпрацю всіх учасників енергетичного ринку, швидше адаптувати його до енергетичного законодавства ЄС, сприяти створенню конкурентних, інтегрованих до європейських вітчизняних енергетичних ринків.

Попри усвідомлення важливості створення і організації належного функціонування державно-приватного партнерства (ДПП), слід зауважити на існуванні недоліків, які обмежують їх діяльність та ефективність та не дозволили до цього часу реалізувати її потенціал, зокрема: нерозвиненість законодавчої бази, взаємна недовіра влади та бізнесу, відсутність досвіду та культури співробітництва бізнесових і державних структур, корумпованість державних інститутів і процедур створення партнерства, відсутність концепції управління державною власністю, відсутність спеціально навчених висококваліфікованих і досвідчених управлінських кадрів, специфічних управлінських технологій та інструментів, корумпованість податкової системи, необґрунтованість податкових навантажень на галузь [28]. Враховуючи те, що державно-приватне партнерство використовує частки державного і приватного капіталів на попередньо визначених, погоджених і юридично оформлених умовах існування, фінансування, встановлення відносин власності та методів управління слід взяти до уваги той факт, що

інтереси учасників партнерства, умови і критерії їх досягнення та цільового використання результатів є різними, а в багатьох випадках навіть конфліктними або взаємовиключними. У зв'язку з цим створення управлінських технологій та інструментів для забезпечення належного управління державно-приватними партнерствами у енергетиці в умовах сучасних українських реалій є актуальним, а потенціал отримання в результаті нових науково-теоретичних, методологічних і практичних результатів – високий [29].

Порівняльний аналіз змісту цілей, завдань, інтересів, основних цінностей і мотивів поведінки учасників ДПП підтвердив доцільність управління їх діяльності незалежними суб'єктами з високопрофесійним, досвідченим і спеціально підготовленим керівним персоналом, орієнтованим на забезпечення успіху підприємства з дотриманням загальнолюдських цінностей в процесі гармонізації інтересів і мотивів взаємної поведінки сторін-учасниць. Слід врахувати, що дослідження можливостей вдосконалення функціонування ДПП фокусуються на ментальності та інтелектуальних моделях керівників та органів управління за умови орієнтації останніх на раціональні методи гармонізації інтересів учасників. При цьому слід врахувати, що в процесі пошуку гіпотетичної точки взаємоприйнятних стосунків між всіма учасниками створення і діяльності ДПП повинні брати участь 4 впливових гравці, а саме: держава, приватний бізнес, створене ними ДПП з колективним інтересом та споживачі послуг цього партнерства. Оскільки управлінське рішення щодо цілей і завдань діяльності будь-якої системи є результатом розумової діяльності особи керівника або органу управління – продуктом його /їх інтелектуальної праці, то якість цієї роботи безпосередньо залежатиме від того, на якій інформаційній основі вона створилася. Очевидно, що чим більший обсяг релевантної інформації про характеристики предметів діяльності (сировина, техніка, обладнання, технології, продукція тощо), умови діяльності людей (закони і принципи організації, зовнішні і внутрішні нормативно-правові акти), а також отримані фінансово-економічні характеристики і показники результатів діяльності буде використано при генеруванні альтернатив і варіантів, аналізі та обґрунтуванні вибору, реалізації та коригуванні управлінських рішень, тим ефективнішим буде остаточно прийняте і реалізоване рішення та адекватний йому результат управління. У зв'язку з цим, імплементація на практиці переваг зв'язку соціальної відповідальності та соціальної безпеки вимагає усвідомлення, розуміння та врахування питань соціальної взаємодії всіх без винятку її учасників. У табл. 2 охарактеризовано основні елементи такого зв'язку, які можуть бути корисними при розробленні політики соціальної відповідальності організації для цілей досягнення її соціальної безпеки.

Таблиця 2

Зв'язок соціальної відповідальності та соціальної безпеки на рівні організації

Критерій порівняння	Соціальна відповідальність	Соціальна безпека
Вмотивованість, лояльність, прихильність персоналу	Попередження зловживань, формування корпоративної культури, спрямованої на відповідальну поведінку та комунікації	Вчасна і повна виплата заробітної плати та соціальних гарантій, формування та реалізація соціальних програм, реалізація корпоративних програм з охорони та зміцнення здоров'я співробітників, реалізація благодійних та спонсорських проектів
Умови праці	Створення належних умов праці, гендерна рівність, інклюзивність	Охорона здоров'я і безпека праці
Зайнятість	Створення умов для праці, зокрема інклюзивні робочі місця	Створення прозорих і справедливих умов щодо набору, підбору кадрів
Зарплата	Попередження затримання та невивплати заробітної плати	Своєчасна виплата у повному обсязі
Задоволеність роботою	Створення належних, зокрема гібридних умов роботи, враховуючи виклики та середовища праці	Чітке визначення норм і стандартів діяльності, створення належних умов праці

Продовження таблиці 2

Критерій порівняння	Соціальна відповідальність	Соціальна безпека
Задоволеність реалізацією соціальних програм	Дотримання справедливості залучення працівників у реалізацію соціальних програм	Інформаційний супровід, доступ усіх працівників до участі у соціальних програмах
Плинність персоналу	Надання трудовому колективу можливостей для навчання і підвищення кваліфікації	Збереження професійного статусу, професійної репутації
Продуктивність праці	Виробництво якісної продукції, виконання планів і програм	Попередження трудової дискримінації, дотримання економічної справедливості
Взаємозв'язок із стейкхолдерами	Співпраця та партнерство з місцевими громадами, сприяння їх розвитку, підтримка будь-яких ініціатив в цьому напрямку, відповідальне ставлення до сплати податків, виконання вимог міжнародного, державного, регіонального законодавств; підтримки і заохочення зусиль, пов'язаних з охороною довкілля	Захист інтересів працівників організації, відстоювання їх прав та інтересів, присутність представників організації у організаціях-стейкхолдерах

Джерело: сформовано авторами

Як бачимо із табл. 2, соціальна відповідальність і соціальна безпека спрямовані на створення сприятливих умов для реалізації заходів, що забезпечують безпечне середовище для реалізації соціальної складової управління організацією.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, і соціальна відповідальність, і соціальна безпека спрямовані до досягнення вирішення соціальних та дотичних до них питань. Попри те, що основними складовими діяльності, пов'язаної із категоріями соціальної відповідальності і соціальної безпеки є люди та відносини між ними, їх ставлення до роботи, умови безпечного і придатного для роботи середовища, найбільшого результату підприємства досягатимуть, коли гармонізуватимуть цю роботу таким чином, щоб відповідальне ставлення до ключових завдань розвитку підприємства дозволяло сформувати належний рівень його безпеки. А виділення соціальної складової понять відповідальності та безпеки означає, що усвідомлення усіма зацікавленими у діяльності підприємства сторонами важливості наслідків такої діяльності на людей, і не тільки тих, що працюють і співпрацюють з підприємством, але і тих, які проживають на території розміщення підприємства чи споживають його продукцію та послуги, дозволить сформулювати та імплементувати відповідні заходи, реалізуючи та дотримуючись яких можливим буде створити і підтримувати належний рівень безпеки для людей, організації та суспільства в цілому. Отже, зв'язок між соціальною відповідальністю та соціальною безпекою реалізується через: усвідомлення проблем та викликів, формування відповідного ставлення до їх вирішення, розроблення відповідних заходів та їх документальний супровід, створення належних умов для їх реалізації, моніторинг та контроль за проведеною роботою, публічне оприлюднення проробленої роботи.

Подальшого дослідження потребує питання розроблення та обґрунтування конкретних заходів з використанням ESG ініціатив, що дозволять у повній мірі реалізувати принцип соціальної відповідальності та дозволять сформувати необхідний рівень соціальної безпеки на підприємстві та галузі назагал.

Література

1. Гришова І., Щербата М., Гришов В. (2015). Соціальна відповідальність бізнесу як чинник соціально-економічного розвитку підприємств. *Проблеми і перспективи економіки та управління*, № 3 (3), С. 17-27. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/60464/56226>

2. Колот А. (2014). Корпоративна соціальна відповідальність: сучасна філософія, проблеми-засвоєння. *Економіка України*, 3 (628), С. 70-82. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32615153.pdf>

3. Honcharenko O., Neskorozhena L., Iefremova I., Lomakina I. & Malyshko I. (2022). Development of the Concept of Corporate Social Responsibility: Practice in Ukraine. *Comparative Law Review*, T. 28, PP. 36-392. doi 10.12775/CLR.2022.012.

4. Tymoshenko D. (2023). Corporate social responsibility and culture: why does everything start with them. The XVI International Scientific and Practical Conference «Integration of scientific solutions and methods into practice», April 24 – 25, Paris, France, 393 p., С. 155-160. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2023/02/INTEGRATION-OF-SCIENTIFIC-SOLUTIONS-AND-METHODS-INTO-PRACTICE.pdf#page=156>

5. Kolohoida O., Lukach I., Poiedynok V. (2017). Legal aspects of corporate social responsibility in ukraine on the way to european integration. *Croatian Yearbook of European Law and Policy*. URL: <https://www.researchgate.net/publication/325017563>

6. Filosof J., Hollinshead G., Kurinko R. (2012). Corporate Social Responsibility in Ukraine: Cynical Utilitarianism or Aristotelian ‘Common Good’? URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/9052253.pdf>

7. Emeke Precious Nwaoboli, Mariam Omewun Asemah-Ibrahim, Ezekiel S. (2022). Asemah. Corporate Social Responsibility in War Ridden-Zones of Russia-Ukraine from February to July 2022. *Journal of Communication Studies*, Vol. 5. URL: <https:journals.sau.edu.ng/index.php/sjmas>

8. Назарова Г., Назаров Н. *Методи попередження загроз кадровій безпеці підприємства*. URL: <https://eprints.kname.edu.ua/32178/1/49.pdf>

9. Nazarova G., Nazarov N., Demianenko A. (2018). Approach to analytical support for assessing the security of human development . *Науковий вісник Полісся*, № 2 (14), Ч. 1, С. 210-215.

10. Дзьоба О., Кінаш І., Ставнича Н. (2022). Соціальна безпека в умовах реалізації стратегії сталого розвитку України: монографія / за ред. О. Г. Дзьоби. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 184 с.

11. Кінаш І., Куценко В., Євтушенко Г. (2020). Інноваційно-освітня парадигма формування соціальної безпеки – передумова сталого розвитку *Економіка природокористування і сталий розвиток*, № 8 (27), С. 103-110.

12. Гарашук О. Куценко В., Кінаш І. (2022). Постмодерністська парадигма соціальної безпеки: роль і значення освіти. *Економіка природокористування і сталий розвиток*, № 12(31), С. 71-70.

13. Кальницька М. (2017). Соціальна безпека: поняття та рівні дослідження. *Глобальні та національні проблеми економіки*, Випуск 17, С. 566-571. URL: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/118.pdf>

14. Краус Н. (2013). Соціальна безпека на різних рівнях економічної агрегації . *Економіка і регіон*, № 5, С. 189-193.

15. Лугова В. (2016). Обґрунтування сутності соціальної безпеки підприємства і механізму її забезпечення в умовах ризикогенності. *Економіка і організація управління*, № 3 (23), С. 219-228.

16. Поплавська О. (2022). Соціальна безпека: нові виміри в сучасному глобальному середовищі. *Галицький економічний вісник*, No 2 (75). https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu

17. Полянська А., Лазарук Т. (2015). Соціальна відповідальність підприємств в умовах євроінтеграції Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: європейський вектор – нові виклики та можливості: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції; (14-16 травня 2015 р., м. Львів). Львів: Видавництво Львівської політехніки, С. 277-278.

18. Полянська А., Самарський С. (2016). Гармонізація соціальної відповідальності з економічними інтересами підприємства. *Молодий вчений*, № 12, URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/12.1/220.pdf>
19. Моїсєєв В. (2023). Бізнес в умовах війни: топ-20 найбільших компаній України за підсумками 2022 року. URL: <https://thepage.ua/ua/economy/top-20-najbilshih-kompanij-za-pidsumkami-2022-roku>
20. Моїсєєв В. (2023). Найприбутковіші та збиткові з 50 найбільших українських компаній. URL: <https://thepage.ua/ua/economy/najpributkovishi-ta-zbitkovishi-ukrayinski-kompaniyi-u-2022-roci>
21. Офіційний сайт НЕК «Укренерго». Корпоративна соціальна відповідальність. URL: [НЕК "УКРЕНЕРГО" \(ua.energy\)](http://www.ukrenergo.com.ua)
22. Офіційний сайт групи «Нафтогаз Україна». URL: <https://www.naftogaz.com/ekology>
23. Офіційний сайт групи ДТЕК. URL: https://dtek.com/sustainable_development/social/
24. Дослідження стану бізнесу в Україні. Січень 2023. URL: https://business.diaa.gov.ua/uploads/5/28594-stan_ta_potrebi_biznesu_v_umovah_vijni_rezul_tati_opituvanna_v_sicni_2023_roku.pdf
25. Do business in way that benefit society and protect people. Official site if United Nations. Social Sustainability. Social Sustainability. URL: [UN Global Compact](https://www.un.org/sustainabledevelopment/)
26. Henisz W., Koller T., Nuttall R. Five ways that ESG creates value Getting your environmental, social, and governance (ESG) proposition right links to higher value creation. Here's why. Five ways that ESG creates value. URL: [mckinsey.com](https://www.mckinsey.com)
27. Кіржецька М., Кіржецький Ю. (2022). Актуальні аспекти сталого розвитку бізнесу за ESG стандартами в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми економіки та управління», № 2 (10). URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/oct/28842/vse-34-42.pdf>
28. Боднар Г. (2010). Управління державно-приватними партнерствами на засадах гармонізації інтересів сторін : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 "Економіка та управління підприємствами (нафтова і газова промисловість)"; Івано-Франків. нац. техн. ун-т нафти і газу. Івано-Франківськ, 20 с.
29. Боднар Г. (2010). Обґрунтування структури інтелектуалізованої системи менеджменту державно-приватних партнерств. *Вісник Хмельницького національного університету*, № 2, Т. 3, С. 7-10. URL: [http://lib.khmnu.edu.ua/pdf/visnyk_tup/2010/\(150\)%20VKNU-ES-2010-N2-Volume3.pdf#page=7](http://lib.khmnu.edu.ua/pdf/visnyk_tup/2010/(150)%20VKNU-ES-2010-N2-Volume3.pdf#page=7)

References

1. Gryshova I., Shcherbata M., Gryshov V. (2015). Social responsibility of business as a factor of social and economic development of enterprises. *Problems and prospects of economics and management*, No. 3 (3), PP. 17-27. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/60464/56226> [in Ukrainian].
2. Kolot A. (2014). Corporate social responsibility: modern philosophy, problems - assimilation. *Economy of Ukraine*, 3 (628), PP. 70-82. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32615153.pdf>[in Ukrainian].
3. Honcharenko O., Neskorozhena L., Iefremova I., Lomakina I. & Malyshko I. (2022). Development of the Concept of Corporate Social Responsibility: Practice in Ukraine. *Comparative Law Review*, T. 28, PP. 36-392. doi 10.12775/CLR.2022.012.
4. Tymoshenko D. (2023). Corporate social responsibility and culture: why does everything start with them. The XVI International Scientific and Practical Conference "Integration of scientific solutions and methods into practice", April 24 - 25, Paris, France,

393 p. P. 155-160. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2023/02/INTEGRATION-OF-SCIENTIFIC-SOLUTIONS-AND-METHODS-INTO-PRACTICE.pdf#page=156>

5. Kolohoida O., Lukach I., Poiedynok V. (2017). Legal aspects of corporate social responsibility in Ukraine on the way to European integration. *Croatian Yearbook of European Law and Policy*, URL: <https://www.researchgate.net/publication/325017563>

6. Filosof J., Hollinshead G., Kurinko R. (2012). Corporate Social Responsibility in Ukraine: Cynical Utilitarianism or Aristotelian 'Common Good'? URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/9052253.pdf>

7. Emeke Precious Nwaoboli, Mariam Omewun Asemah-Ibrahim, Ezekiel S. Asemah. (2022), Corporate Social Responsibility in War Ridden-Zones of Russia-Ukraine from February to July 2022. *Journal of Communication Studies*, Vol. 5. URL: <https:journals.sau.edu.ng/index.php/sjmas>

8. Nazarova G., Nazarov N. Methods of preventing threats to personnel security of the enterprise. URL: <https://eprints.kname.edu.ua/32178/1/49.pdf> [in Ukrainian].

9. Nazarova G., Nazarov N., Demianenko A. (2018). Approach to analytical support for assessing the security of human development. *Polissya Scientific Bulletin*, No. 2 (14), Part 1, PP. 210-215.

10. Dzioba O., Kinash I., Stavnycha N. (2022). Social security in the conditions of implementation of the sustainable development strategy of Ukraine: monograph / edited by O. H. Beaks. Ivano-Frankivsk: IFNTUNG, 184 p. [in Ukrainian].

11. Kinash I., Kutsenko V., Yevtushenko G. (2020). Innovative and educational paradigm for the formation of social security - a prerequisite for sustainable development. *Economika pridrokovaniya i stalyy rozvelivaniya*, No. 8 (27), PP. 103-110. [in Ukrainian].

12. Harashchuk O. Kutsenko V., Kinash I.P. (2022). The postmodern paradigm of social security: the role and importance of education. *Economics of nature use and sustainable development*, No. 12(31), PP. 71-70. [in Ukrainian].

13. Kalnytska M. (2017). Social security: concepts and levels of research. *Global and national problems of the economy*, Issue 17, PP. 566-571. URL: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/118.pdf> [in Ukrainian].

14. Kraus N. (2013). Social security at different levels of economic aggregation. *Economy and the region*, No. 5, PP. 189-193. [in Ukrainian].

15. Lugova V. M. (2016). Justification of the essence of social security of the enterprise and the mechanism of its provision in conditions of riskiness. *Economics and management organization*, No. 3 (23). PP. 219-228. [in Ukrainian].

16. Poplavska O. (2022). Social security: new dimensions in the modern global environment. *Galician Economic Bulletin*, No. 2 (75). https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu [in Ukrainian].

17. Polyanska A., Lazaruk T. (2015). Social responsibility of enterprises in the conditions of European integration. *Problems of formation and development of innovative infrastructure: the European vector - new challenges and opportunities: theses of reports of the III International Scientific and Practical Conference; (May 14-16, 2015, Lviv)*. Lviv: Publishing House of Lviv Polytechnic, 2015. PP. 277-278. [in Ukrainian].

18. Polyanska A., Samarskyi S. (2016). Harmonization of social responsibility with economic interests of the enterprise. *Young Scientist*, No. 12. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/12.1/220.pdf> [in Ukrainian].

19. Moiseev V. (2023). Business in conditions of war: the top 20 largest companies of Ukraine according to the results of 2022. URL: <https://thepage.ua/ua/economy/top-20-najbilshih-kompanij-za-pidsumkami-2022-roku> [in Ukrainian].

20. Moiseev V. (2023). The most profitable and unprofitable of the 50 largest Ukrainian companies. URL: <https://thepage.ua/ua/economy/najpributkovishi-ta-zbitkovishi-ukrayinski-kompaniyi-u-2022-roci> [in Ukrainian].

21. The official website of NEC "Ukrenergo". Corporate social responsibility NEC "UKRENERGO". URL: (ua.energy) [in Ukrainian].
22. Official website of the Naftogaz Ukraine group. URL: <https://www.naftogaz.com/ekology> [in Ukrainian].
23. Official website of the DTEK group. URL: https://dtek.com/sustainable_development/social/ [in Ukrainian].
24. Study of the state of business in Ukraine. January 2023. URL: https://business.dia.gov.ua/uploads/5/28594-stan_ta_potrebi_biznesu_v_umovah_vijni_rezul_tati_opituvanna_v_sicni_2023_roku.pdf [in Ukrainian].
25. Do business in a way that benefits society and protects people. Official site of the United Nations. Social Sustainability. Social Sustainability URL: [Five ways that ESG creates value \(mckinsey.com\)](https://www.mckinsey.com/insights/sustainability)
26. Henisz W., Koller T., Nuttall R. (2023). Five ways that ESG creates value Getting your environmental, social, and governance (ESG) proposition right links to higher value creation. Here's why. Five ways that ESG creates value. URL: [Five ways that ESG creates value \(mckinsey.com\)](https://www.mckinsey.com/insights/sustainability)
27. Kirzhetska M., Kirzhetsky Yu. (2022). Current aspects of sustainable business development according to ESG standards in Ukraine. Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Series "Problems of Economics and Management", No. 2 (10). URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/oct/28842/vse-34-42.pdf> [in Ukrainian].
28. Bodnar G. (2010). Fedorivna Management of public-private partnerships on the basis of harmonization of interests of the parties: autoref. thesis for obtaining sciences. candidate degree economy Sciences: spec. 08.00.04 "Economics and enterprise management (oil and gas industry)"; Ivano-Frankiv. national technical University of Oil and Gas. Ivano-Frankivsk, 20 PP. 16-17. [in Ukrainian].
29. Bodnar G. (2010). Rationale for the structure of the intellectualized management system of public-private partnerships. Bulletin of the Khmelnytskyi National University, No. 2. Vol. 3. PP. 7-10. URL: [http://lib.khmnu.edu.ua/pdf/visnyk_tup/2010/\(150\)%20VKNU-ES-2010-N2-Volume3.pdf#page=7](http://lib.khmnu.edu.ua/pdf/visnyk_tup/2010/(150)%20VKNU-ES-2010-N2-Volume3.pdf#page=7) [in Ukrainian].